

SKRIFTLIGHED SOM OMDREJNINGSPUNKT FOR ET KOMMUNALT UDVIKLINGSPROJEKT

MARIANNE GJELSTRUP, LÆSE-SKRIVEKONSULENT, ISHØJ KOMMUNE

Et projekt i en kommune skal øge elevernes læring, skal skabe en ændring i den undervisning, der finder sted, og skal efterfølgende implementeres. Konsulentens opgave er at få alle tre dele til at lykkes. I skrivende stund er Projekt Skrivedidaktik godt på vej til at skabe forandring for elever og lærere i Ishøj Kommune.

Hvordan træffer man beslutning på få dage i et kommunalt regi

En regnvejrsdag i november 2012 havnede der en appelsin i Ishøj kommunes turban. Klara Korsgaard, leder af Nationalt Videncenter for Læsning, ringede og spurgte, om vores kommune ville være med i et forskningsprojekt om skrivedidaktik. Vi skulle gerne svare i løbet af et par dage.

Som konsulent er der flere lag, der skal tages udgangspunkt i og tages hensyn til, når et sådant projekt skal besluttes.

Projektet skal ligge i naturlig forlængelse af og videreudvikle det arbejde, vi har i kommunen inden for sprog, læsning og skrivning, og jeg skal have grønt lys fra beslutningstagerne.

Indholdsdelen, kunne jeg straks se, var yderst relevant, så det var på plads, og det område uddyber jeg kort senere i artiklen.

Tilbage var at få alle beslutningstagerne til at sige ja til projektet. Jeg refererer til chefen for Center for

Børn og Undervisning, og jeg skal have grønt lys fra mine chefer, fra det politiske niveau og fra skolelederne. Samtidig er det også vigtigt, at praktikerne, nemlig lærerne og vejlederne, vil være med i projektet.

Meget skulle ske næsten samtidig, så jeg orienterede mine chefer, der begge straks var med på projektet, da de kunne se, at det lå i god forlængelse af det arbejde, vi har i Ishøj kommune med sprog, læsning og skrivning. Jeg har nemlig udarbejdet en langsigtet plan for det arbejde både for dagtilbud og skoledelen med vægt på den røde tråd fra dagtilbud til skole. Den plan justeres løbende, og jeg orienterer mine chefer undervejs.

Mit næste skridt var at skrive et notat til Børn & Undervisningsudvalget, så de kunne træffe en beslutning. Jeg ved, at politikerne i vores kommune bakker op, og jeg tror, der er flere grunde til deres opbakning. De tiltag, vi sætter i gang, har vist synlige resultater, hvilket har stor betydning. Lige så vigtigt er det at jeg har bedt om at deltage i Børne- og Undervisningsudvalgets møder én til to gange om året. Her præsenterer jeg læseresultater og de tiltag, vi har sat i gang i både dagtilbud og skole inden for områderne sprog, læsning og skrivning. På møderne prøver politikerne også at løse en lille del af FSA-prøven i læsning, det giver en rigtig god forståelse for, hvilke faglige kompetencer eleverne skal beherske. Som et ekstra krydderi ved møderne læser jeg altid en god historie, gerne en af de nyeste billedbøger, som også er repræsenteret i Ishøj Kommunes bogkanon til dagtilbud "Alle børn læser". Sidst læste jeg: Aksel elsker biler af Marianne Iben Hansen. Mit formål er at give politikerne viden om og skabe interesse for området sprog, læsning og skrivning.

Den relativt tætte kontakt til politikerne, og det at politikerne er orienteret, betyder, at de har et godt overblik og en god forforståelse at træffe beslutning på. De sagde klart ja.

Parallelt hermed skulle skoleledelserne involveres. Skoleledelserne er væsentlige at involvere, for siger man ja til at deltage i et sådant projekt, skal der være tid til, at lærere og vejledere kan gå fuldt ind i projektet. Så det skal overvejes, om skolerne i kommunen kan bære et sådant projekt og give det den plads, det skal have, så det ikke drukner i andre tiltag den enkelte skole har.

Som konsulent tager jeg ofte initiativ til tiltag inden for sprog, læsning og skrivning. Jeg kommer jævnligt på besøg til en snak hos ledelserne om tiltagene, og jeg deltager i skoleledermøder, hvor jeg præsenterer tiltag og ideer, som vi sammen drøfter og beslutter. Jeg er tovholder for kompetenceudvikling for pædagoger og lærere i kommunen, hvor skoleledelserne blandt andet er med til at beslutte hvilke tiltag, vi skal sætte i gang i kommunalt regi.

Der skulle deltage én 4. klasse pr skole, og her løb vi ind i et positivt problem, alle ville gerne være med, så på nogle skoler måtte de to 4. klasser trække lod

Jeg tror, at ovenstående er med til at give skolelederne en nødvendig forforståelse, og jeg tror, at den tætte dialog og kontakt har betydning for, at skolelederne er åbne for og har tillid til de tiltag, vi kommer med fra Center for Børn & Undervisning.

Skolelederne var helt klart med.

Lige så vigtigt det er at få skoleledelserne med, er det at få lærerne og vejlederne på banen. Skolelederne talte med lærerne i 4. klasserne. Der skulle deltage én 4. klasse pr. skole, og her løb vi ind i et positivt problem, alle ville gerne være med, så på nogle skoler måtte de to 4. klasser trække lod.

Ganske som i andre kommuner har jeg netværksmøder med læsevejlederne, så de er inde over alle beslutninger og står for mange projekter og tiltag på deres skoler. Jeg skrev en mail til vejlederne, hvori jeg forklarede om projektet, og alle ville meget gerne være med.

Vi oplever, at der generelt er stor åbenhed i alle led for at deltage i projekter, så jeg blev ikke overrasket over at alle straks sagde ja til det spændende projekt

I dette projekt, som i andre projekter vi har i kommunen, skulle alle vejlederne på banen, så jeg skulle også have grønt lys fra matematikvejlederne og fra dansk som andetsprogsressourcepersonerne. De sidstnævnte sørgede kommunens tosprogs konsulent for at kontakte.

Summa summarum, så er det en gave at arbejde i en kommune, hvor der ikke er langt til beslutningstagerne. På to dage havde jeg fået grønt lys fra såvel det politiske niveau, fra Center for Børn og Undervisning,

fra skoleledelser, fra lærere og vejledere. Vi oplever, at der generelt er stor åbenhed i alle led for at deltage i projekter, så jeg blev ikke overrasket over, at alle straks sagde ja til det spændende projekt.

Jeg kunne ringe til Klara Korsgaard og sige, at vi var klar!

Projekt skriveidaktik i relation til tidligere kommunale omdrejningspunkter

Jeg mener, at det er relevant at beskrive, hvilken kontekst projektet har både i forhold til elevsammensætningen og elevernes baggrund og i forhold til indholdets relation til det, vi i øvrigt arbejder med i kommunen omkring sprog, læsning og skrivning.

Fem skoler deltager i projektet, og andelen af tosprogede elever svinger fra 7% på en af skolerne til 34%, 60%, 61% og 85% på de sidste fire skoler. Andelen af forældre med mellem- eller længerevarende uddannelse varierer fra 33 % til 12 %. At der er en sådan spredning har betydning for projektets overførselsværdi til andre kommuner.

Som læse-skrivekonsulent er mit ansvarsområde, at alle elever forlader folkeskolen med så gode læse- og skrivekompetencer, at de kan klare en ungdomsuddannelse.

Jeg nævnte tidligere i artiklen vigtigheden af, at jeg som konsulent skal overveje om projektets omdrejningspunkt: Skriveidaktik ligger i naturlig forlængelse af det, vi arbejder med i Ishøj, og jeg skal overveje, hvordan det bliver en del af kommunens samlede progressionsplan for arbejde med kommunikation.

Er det nærmeste udviklingszone for såvel lærere som elever? Har skriveidaktik betydning for elevernes læring? Til disse spørgsmål er mit svar et klart ja.

Som tidligere nævnt har vi oparbejdet en tradition i Ishøj kommune, for at Center for Børn& Undervisning i samarbejde med vejledere og skoleledere arbejder med fælles udmeldte udviklingsområder.

Vi har i syv år haft fokus på: faglig læsning i alle fag/læse for at lære. I det forløb tages blandt andet udgangspunkt i den norske læseforsker Ivar Bråten's fire læsestrategier koblet med konkrete læringsstrategier.

Samtlige lærere i kommunen har været på kursus, de kender strategierne og 90% anvender dem.

Jeg ser en naturlig sammenhæng med skriveidaktik og de tidligere omdrejningspunkter. Jeg vil mene, at de 'står på ryggen af hinanden'. Læsning og skrivning hænger sammen

Projekt 'læseforståelse på mellemtrinnet' gennemførtes i samarbejde med Nationalt Videncenter for Læsning i 2009. Det projekt medførte, at genrepædagogik/Reading to learn blev et fælles kommunalt omdrejningspunkt i årene 2009-13, og arbejdet med genrepædagogik / Reading to learn er nu i etableringsfasen på alle skolerne.

Jeg ser en naturlig sammenhæng med skriveidaktik og de tidligere omdrejningspunkter. Jeg vil mene, at de 'står på ryggen af hinanden'. Læsning og skrivning hænger sammen, og skrivning kvalificerer læreprocessen og fremmer udvikling af tænkning og sprogbrug. Skrivning har spillet en rolle i begge de foregående kommunale tiltag, men fokus har været på læsning og læseforståelse, nu bliver fokus flyttet til skrivningen.

Vi lægger vægt på en proces af længere varighed, da det viser sig at give den største mulighed for at forandre praksis

Fleere af de deltagende vejledere har allerede oplevet, at lærerne erfarer, at læsning og skrivning supplerer hinanden, og de oplever at lærerne sætter mere fokus på skrivning i deres undervisning

For at skabe forandring skal vægten være på processer

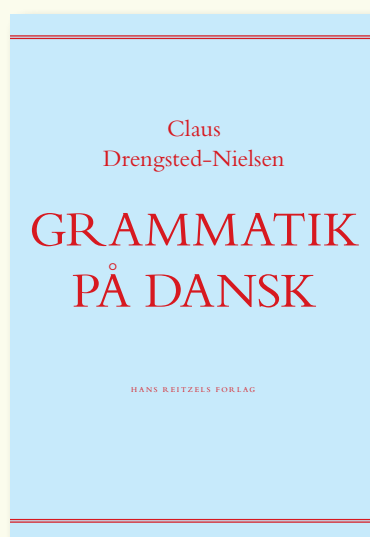
Når vi sætter fokus på et område i kommunen, og når vi ønsker, at området skal medføre en forandring, så vælger vi ofte ikke at anvende kursusformen, men vi lægger vægt på en proces af længere varighed, da det viser sig at give den største mulighed for at forandre praksis.

Processen kan være for en udvalgt målgruppe, som ved dette projekt skriveidaktik, men det kan også gælde en hel skole som samlet målgruppe.

Den model, som jeg oplever giver mest mulighed for forankring, følger denne cyklus:

De bedste bøger om dansk, sprog og grammatik

Hans Reitzels Forlag - 65 års erfaring med udgivelse af kvalitetsbøger

Hans Reitzels Forlag

Se dem alle på hansreitzel.dk

1

Deltagerne skal have en fælles viden om omdrejningspunktet. Den gives ved oplæg og ved plads til refleksion blandt deltagerne. Der træffes aftaler om, hvad deltagerne skal have afprøvet inden næste fælles mødegang, ligesom deltagerne selv skal afprøve det på hinanden, inden de praktiserer det med eleverne.

2

Der skal afsættes cirka en måned til at deltagerne kan afprøve det aftalte på egen skole. Vejledere eller en konsulent udefra skal observere, og observationen skal følges op af en fælles didaktisk samtale i teamet. Aktionslæring kan være en brugbar metode.

3

Deltagerne samles igen, hvor der skal deles erfaringer om det afprøvede, ny viden skal føjes til, og der skal træffes aftaler om det næste, der skal prøves i undervisningen/drøftes i lærerteam.

Delene 1 – 3 gentages adskillige gange. De fælles mødegange skal ledes af en konsulent. Der skal træffes aftaler om, hvordan man observerer, så man følger et etisk regelsæt for observation.

Hvad kræver det at implementere ny viden i skolernes hverdag?

Når tiltag skal implementeres, skal vi som konsulenter gøre os overvejelser både på kommunalt plan og på skoleplan.

Jeg tror at mange har været i den situation, hvor man fra kommunalt regi har sat kurser, tiltag og projekter i gang, og et hav af lærere har været på kurser. Alle skolens ansatte kan have været på det samme kursus, og man har afsluttet med at aftale, hvordan man vil gå videre, og så sker der alligevel ikke noget hos cirka halvdelen af lærerne. Måske ikke på grund af mangel på vilje, muligvis bliver man overhalet af dagligdagen, og kommer ikke i gang med at implementere det, man faktisk var optaget af i en periode. Måske sidder det ikke nok under huden, eller man oplevede ikke, at det var vigtigt nok til at kunne flytte elevernes læring? Måske skyldes det noget andet?

Mit mål er, at alle lærerne skal implementere et omdrejningspunkt, når det er kommunalt udmeldt, og når det er bakket op af skoleledelserne.

Jeg har sammen med læsevejlederne i Ishøj Kommune adskillige gange drøftet, hvad man der skal til, for at noget nyt bliver implementeret.

Vi er sammen nået frem til at, følgende faktorer og deres indbyrdes sammenhæng har betydning for, om et område implementeres:

Konsulentens rolle er

- At give den fornødne viden og sætte kompetenceudvikling i gang hos udvalgte lærere eller på en hel skole.
- At være tovholder sammen med Center for Børn & Undervisning.
- At banke på alle døre, de åbne, dem på klem og at finde en måde at blive lukket ind på ved lukkede døre.
- At være anerkendende, og smitte med engagement samtidig med at holde fast "det går ikke over".
- At forvente at alle arbejder med det aftalte.
- At skabe netværk på tværs af skoler.
- At holde minimum et årligt møde om sprog, læsning og skrivning med den enkelte skoles vejledere og ledelse.

- kageliste

- pauser

My birthday is 10th A

I was born

I have a sister

Skoleledelsen spiller en central rolle for implementering af ny viden

Skolelederne skal først og fremmest have nok *viden* om området for at få en *forståelse* af vigtigheden for området. Den viden og forståelse kan føre til *erken-delse* af områdets betydning for elevernes læring, hvilket gør, at skoleledelsen bliver *overbeviste* om, at der skal *handles*.

Skoleledelsen skal gå forrest og være tydelig i sin forventning om, at omdrejningspunktet er forpligtende for alle lærere, og skoleledelsen skal give mulighed for og forvente, at fagudvalg og team drøfter omdrejningspunktet og sætter mål for arbejdet.

Lærerne på skolerne

For at lærere skal implementere et omdrejningspunkt, skal de først og fremmest have mulighed for at få den nødvendige viden. Det er af stor betydning, at lærerne oplever, at den viden kan bruges til at øge elevernes læring, ellers vælger man ikke at implementere, men man gør det man plejer at gøre.

Når den viden er givet, har den enkelte lærer selv et ansvar for at ville det og har et ansvar for at forpligte sig til at blive ved, indtil det bliver en del af de værktøjer, man har i sin bagage som lærer.

Skolen skal give mulighed for / den enkelte lærer selv skal opsøge muligheden for, at kolleger drøfter og planlægger sammen og giver hinanden kollegial sparring. Omdrejningspunktet skal drøftes som et fast punkt både ved klasseteammøder og ved fagteammøder. Der skal være mulighed for sammen at reflektere, at undre sig og afprøve nyt sammen.

I projekt Skrivedidaktik på mellemtrinnet i alle fag udtaler flere af de deltagende lærere, at samarbejdet med forskningsgruppen fra Nationalt Videncenter for Læsning har stor betydning, fordi man under vejledning drøfter skrivedidaktik, man prøver selv, og man bliver inspireret til nyt

På skoler, hvor man har implementeret et omdrejningspunkt, har jeg oplevet, at man har forpligtet hinanden til at fortælle den gode historie om om-

drejningspunktet, og det gøres som et fast punkt ved fagteammøder og ved lærermøder.

Vejlederne på skolerne har en væsentlig rolle for at implementere nyt

Vejledernes rolle er stor – også når det drejer sig om at implementere nyt. Min erfaring fra adskillige tiltag i Ishøj Kommune er, at 'den medpraktiserende vejleder' kan flytte rigtig meget. Begrebet er taget fra Evalueringsinstituttet, og vi udlægger begrebet som, at vejlederen gives tid i sin vejlederrolle til at planlægge og reflektere undervisning sammen med de enkelte lærere, og at vejlederen deltager i undervisningen, enten som observatør eller modellører det aftalte for læreren. Efterfølgende skal der være en samtale mellem vejlederen og læreren.

I projekt Skrivedidaktik på mellemtrinnet i alle fag udtaler flere af de deltagende lærere, at samarbejdet med forskningsgruppen fra Nationalt Videncenter for Læsning har stor betydning, fordi man under vejledning drøfter skrivedidaktik, man prøver selv, og man bliver inspireret til nyt. Den rolle skal vejlederne også have.

Min erfaring er, at på skoler hvor implementering lykkes, har alle skolens vejledere (læse-, matematik-, dansk som andetsprog- og itvejledere) et formaliseret samarbejde om omdrejningspunktet, de siger det samme, men med forskellig faglighed.

Vedholdenhed og tid

Den sidste faktor er tid. Når vi skal gennemføre noget, der skal blive til en ny vane, blive til en ny praksis i skolen, så tager det lang tid – også før resultater kan ses. Der skal gives tid, men det skal samtidig være forpligtende!

Implementering af projekt skrivedidaktik i Ishøj Kommune

På baggrund af ovenstående pointer har jeg som konsulent udarbejdet en plan for implementering. Nationalt Videncenter for Læsning har været inde over planen, da vi fortsætter samarbejdet om skrivedidaktik de følgende år. Planen er forelagt skolelederne i november 2013, og de har sagt ja.

Jeg har tidligere udarbejdet progressionsplan på samme vis for indsatsområderne Læse for at lære/faglig læsning og for Genrepædagogik/Reading to learn.

De deltagende lærere og vejledere i projekt Skrivedidaktik på mellemtrinnet i alle fag samt deres ledelser spiller en stor rolle for, at skrivedidaktik kan implementeres på de enkelte skoler. Mit mål er, at det bliver dem, der inspirerer, giver viden og starter drøftelse af skrivedidaktik på den enkelte skole. Mit mål er også, at de kommer til at fungere som en slags medpraktiserende vejledere og lærere hos deres kolleger.

Men de skal selv være med til at definere rollen, og det skal ske i samarbejde med deres skoleledelse.

Min erfaring fra tidligere viser, at projektdeltagerne har brug for yderligere viden, brug for selv at afprøve mere, brug for at drøfte deres rolle sammen med de andre projektdeltagere, før de selv står for at deres kolleger drøfter skrivedidaktik, og står for at deres kolleger afprøver de skriveinterventioner, de selv har arbejdet med. Derfor bliver tiltaget for skoleåret 2014-15 ikke meldt ud til andre end projektdeltagerne.

For at klæde både lærere, vejledere og ledelse på til den opgave, ser planen for skoleåret 2014-15 sådan ud:

- Tre arbejdsseminarer ledet af en konsulent fra Nationalt Videncenter for Læsning. På de seminarer får deltagerne yderligere ny viden og drøftelse af skrivedidaktik fortsættes. Deltagerne prøver selv de drøftelser og skrivedidaktiske metoder, de skal bringe videre til egen skole

Seminarerne virker også som modellering for måden, hvorpå drøftelserne kan ske, den modellering har betydning, da deltagerne efterfølgende skal igangsætte drøftelserne på egne skoler.

- Eventuelle tilkøb af dage med observation og didaktisk samtale

Den enkelte skoles ledelse beslutter selv, om de vil tilkøbe to eller tre dage med observationer af skrivning i dansk, matematik, historie i 6. klasse. Observationerne efterfølges af en didaktisk samtale med alle lærerne og vejlederne. En konsulent fra Nationalt Videncenter for Læsning står for denne del, ganske som i selve projektet. Al erfaring viser, at lige netop denne form for aktionslæring har stor betydning for, hvor meget et område bliver implementeret hos den enkelte lærer.

- Studietur til Skrivecenter i Trondheim

Projektdeltagerne samt en ledelsesrepræsentant fra hver skole skal på én konferencedag i Skrivesceneret i Trondheim. Skrivecentret præsenterer deres forskning og erfaringer, og projektdeltagerne fra Ishøj præsenterer vores praksiserfaringer. Derudover bliver der studiebesøg på to skoler, der arbejder med projekt SKRIV.

Skolelederne ønskede selv at deltage i studieturen, så de får yderligere viden om området og får en større forståelse for og erkendelse af skrivedidaktiks vigtighed for elevens læring.

- Seminardag for projektdeltagere, vejledere og ledelse

På baggrund af årets erfaringer med interventioner og fra studieturen aftaler ledelse og projektdeltagerne i maj 2015, hvordan indføringen fortsat skal ske på egen skole for 2015-16.

Evaluering på kommunalt plan:

Målet med projektet er, at lærerne i Ishøj arbejder med en skrivedidaktisk forandringsproces og får et sprog om skrivning.

Målet er også for mig som konsulent, at det øgede fokus på skrivning kan være medvirkende til, at vi kan se, at elevernes kompetencer inden for læsning, skrivning og matematik øges.

Skrivedidaktik er endnu ikke noget, man har talt ret meget om i lærerkredse. Allerede efter projektets første år tyder det dog stærkt på, at drøftelse af skrivedidaktik er kommet på dagsordenen på skolerne.

På kommunalt plan er vi i gang med at udarbejde en langsigtet plan for evaluering af arbejdet med skrivedidaktik i Ishøj kommune.

I forbindelse med projektet har de deltagende lærere udfyldt et skema "State of writing". Vi forestiller os, at det skema skal indgå i planen.

Vi ser frem til i Ishøj Kommune at følge lærernes arbejde med en skrivedidaktisk forandringsproces og følge den betydning, det får for elevernes læring.